

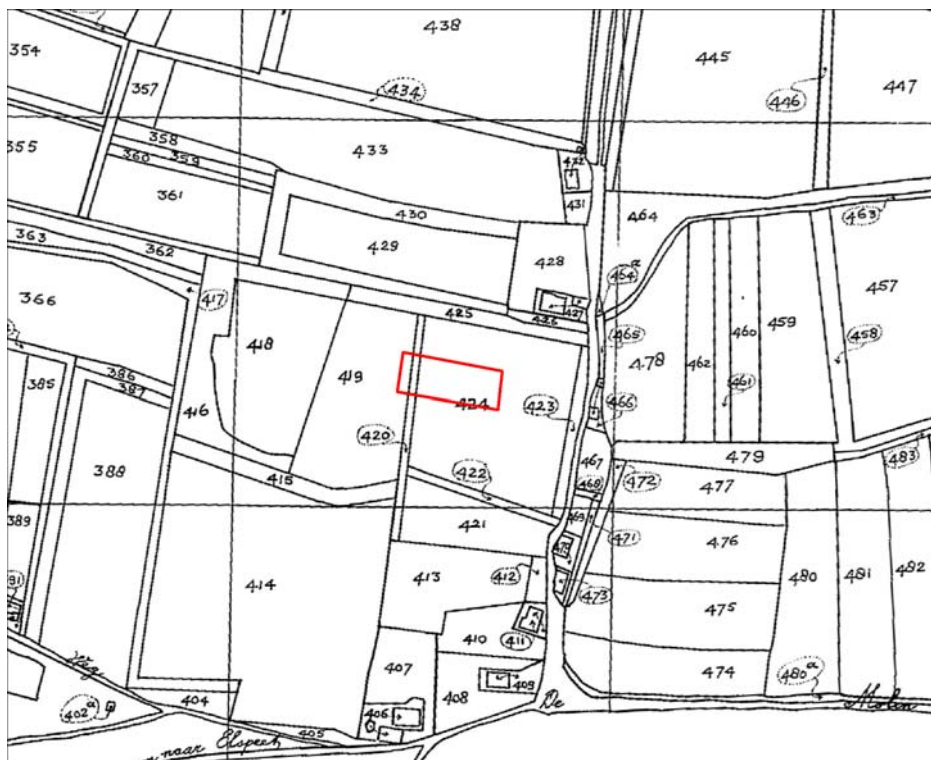
Nachtegalweg 19a te Elspeet

Archeologie

Op het adres Nachtegaalweg 19a te Elspeet zal in het kader van functiewijziging een schuur (966 m²) gesloopt worden en daarvoor in de plaats zal 483 m² worden teruggebouwd in de vorm van woningen en bijgebouwen. De planlocatie ligt op de westelijke helling van de stuwwal. Diverse droge beekdalen herinneren nog aan het smeltwater dat na de ijstijden naar beneden stroomde. Onderaan de voet van de Veluwe werden fijne zanden als waaiers afgezet. In een dergelijke daluitspoelingswaaier ligt ook het plangebied. Later, in de middeleeuwen, werd het land opgehoogd met potstalmest en als akkerland gebruikt. De ophoging van de akkers met potstalmest zorgde ervoor dat de akkers een bol karakter kregen. Archeologische waarden van prehistorische bewoning zijn zodoende onder een cultuurdek afgeschermd van ondiepe bodembewerkingen. Soms ligt het oorspronkelijke maaiveld waarin sporen van prehistorische huizen te vinden zijn, dieper dan 1 meter beneden het huidige maaiveld.

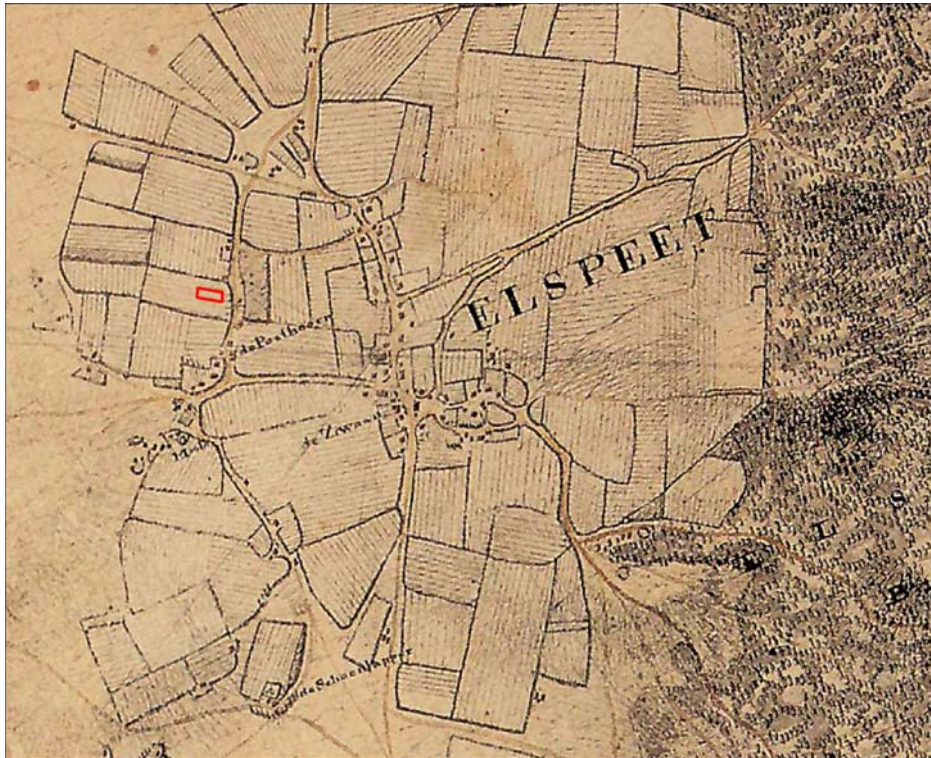
De bouwtekeningen van de te slopen schuur laten zien dat de schuur gefundeerd is op staal. De funderingsstroken liggen op een diepte van 80 cm beneden maaiveld op het zand. Mogelijk is dit een aanwijzing dat de natuurlijke ondergrond op eenzelfde diepte ligt. Het is in deze natuurlijke ondergrond dat archeologische sporen waarneembaar zijn. Parallel langs de zuidgevel, maar buiten het bouwvlak van de schuur ligt een gierkelder van 2 meter breed en 29 meter lang. Op deze plek is uitgesloten dat er nog archeologische waarden aanwezig zijn.

De kadastrale minuut uit 1832 laat zien dat de huidige planlocatie als bouwland in gebruik was. Over de westelijke rand lag destijds een houtwal (hakhout).

Kadastrale minuutplan 1832. In rood is het plangebied aangegeven.

Hoe de locatie ligt ten opzichte van het enkddorp is mooi te zien op de historische kaart uit 1806 (De Man). Rondom de kern liggen allemaal verhoogde akkers. Ten oosten ligt het bos en ten westen de heide. Elspeet staat bekend als een redelijk gaaf enkddorp dat ooit als beschermd stadsgezicht is voorgedragen. Door de diverse nieuwe inbreidingen en uitbreidingen is de kwaliteit van het 'dorpsgezicht' achteruit gegaan en is het initiatief om het te beschermen, gesneuveld. De bovengrondse ontwikkelingen doen echter niks af aan de bodemkundige staat en daarmee de archeologische staat van het dorp.

Historische kaart van De Man (1806). In rood is het plangebied aangegeven.

Het romantische karakter van bouwkavels omzoomd met houtwallen is prachtig in kaart gebracht op de Topografische Militaire Kaart (TMK) uit 1850. Meer dan een eeuw later wordt het plangebied pas bebouwd met de huidige opstallen.

Door het eeuwenlang in gebruik zijn als bouwland heeft de bodem zich tot een dikke eerdgrond ontwikkeld. De dikte van de eerdlaag inclusief bouwvoor zal bij benadering 80 centimeter beslaan.

Een spraakmakend archeologisch onderzoek naar nederzettingssporen uit de prehistorie is ruim een jaar geleden afgerond aan de Uddelerweg te Elspeet. Dit onderzoek werd uitgevoerd binnen het woningbouwproject Het Vierde Kwadrant. Bij dit onderzoek zijn de oudste sporen van Elspeet aangetroffen. Zowel uit de Midden Bronstijd (1000 jaar voor Chr.) als uit de IJzertijd (600 jaar voor Chr.) zijn plattgronden van boerderijen blootgelegd. Naast de boerderijplattgronden zijn hardkuilen, afvalkuilen en andere sporen (greppelsystemen) gedocumenteerd. Deze vondstlocatie ligt op circa 600 meter afstand.

Topografische Militaire Kaart (TMK) 1850). In rood is het plangebied aangegeven.

Binnen een straal van 600 meter ligt een tiental andere archeologische waarnemingen. Deze waarnemingen (tijdens werkzaamheden gedaan en gemeld) bestaan uit prehistorische bijlen, grafkuilen en aardewerk. Het moge duidelijk zijn dat op de flank van de Veluwe veel resten uit de prehistorie te verwachten zijn.

Randvoorwaarden

Binnen het plangebied is het zeer wel mogelijk dat er archeologische waarden aangetroffen worden. De voorgenomen bodemingreep ten behoeve van de functieverandering zal deze waarden aantasten. Omdat de waarden vermoedelijk op een diepte van 80 cm beneden maaiveld zich bevinden, is de kans groot dat deze relatief goed geconserveerd zijn (vergelijk resultaten onderzoek Vierde Kwadrant). Daarom wordt aanbevolen om een proefsleuf aan te laten leggen door een archeologisch bureau. Voorafgaand zal met grondboringen vastgesteld moeten worden op welke diepte zich het archeologische vlak bevindt. De locatie van de sleuf zal circa 1 meter ten zuiden van (buiten de invloedssfeer) de gierkelder aangelegd moeten worden. De sleuf dient 4 meter breed te zijn en een lengte te hebben van 50 meter.

Er wordt verondersteld dat voor de beoogde nieuwbouw de bodem ook tot op het schone zand ontgraven moet worden. Dit is dan een handeling die eenmalig uitgevoerd hoeft te worden. Voor het proefsleuvenonderzoek dient een archeologisch Programma van Eisen opgesteld te worden. Hierin staan de eisen waaraan het onderzoek moet voldoen. Ook staat hierin welke onderzoeksvragen beantwoord dienen te worden met dit onderzoek. Een rapport met alle bevindingen zal het resultaat zijn van het onderzoek en voorgelegd worden aan het bevoegd gezag (de gemeente Nunspeet) dat het rapport zal beoordelen. Afhankelijk van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek kan een opgraving verplicht gesteld worden om alle waarden die geroerd gaan worden, veilig te stellen.

De kosten van het proefsleuvenonderzoek worden geraamd op circa 3000 euro.

NB1 het is ook mogelijk om een archeologische begeleiding uit te laten voeren in plaats van een proefsleuf. Een archeologische begeleiding wordt uitgevoerd terwijl de bouwput wordt uitgegraven. De kraanmachinist dient ervaren te zijn met het aanleggen van horizontale vlakken en zal op aanwijzen van een archeoloog een leesbaar vlak aanleggen. Daarna zal een tweetal archeologen (of meer) de archeologische waarden documenteren en vastleggen. Het nadeel van een begeleiding kan zijn dat door de aanwezigheid van veel archeologische sporen er een vervolgonderzoek noodzakelijk is en er dus meer tijd voor onderzoek benodigd is. Zeker ook als de resultaten aanleiding geven tot uitbreiding van het onderzoek.

NB2 indien er een funderingsconstructie wordt gekozen waarbij de archeologische waarden niet geroerd worden, kan dit aanleiding zijn om de verplichting tot het uitvoeren van archeologisch onderzoek weg te nemen.